

VALÉR ERIK: A KORSZERŰ SZÍNPAD

Budapest, 1936. Kosmos kiadása.

Valér Erik munkája a naturalizmusban megrekedt és továbbvezető utat nem találó színpad számára keresi azt az utat, amely a színpad művészetét ismét az örök emberi lélek kifejezőjévé, a tömegek kollektív élményévé tudja tenni. A szimbólum analíziséből kiindulva vizsgálja a szimbólum jelentőségét a művészetben. Megállapítja, hogy a művészet eszközei: „a szimbólumok, melyek minél jobban a földön állnak és minél erősebben az égbe mutatnak: annál mélyebbek, igazabbak, meggyőzőbbek.“ A következőkben hetven oldalon keresztül a színpad fejlődéstörténetét mutatja be a görög színpadtól kezdve a mai napig. Végül könyvének utolsó harmadát a jövő színpada, az új rendező, az új színészet és az új színpadkép problémái foglalják el.

A munka, amelyet a szerző tizenkét linóleum metszete díszít, meglehetősen eklektikus jellegű. Idézet-anyagának rendkívüli bősége szerveslenné teszi munkáját és meggátolja valamely egységes gondolatmenet kialakulását. Nagy hibája, hogy a művészi problémákhoz nem formai oldalukról közeledik, hanem a pánszimbolizmusnak a jegyében mindig tartalmi, jelentéstani vonatkozásokat fejteget.

Staud Géza

MAGYAR FOLYÓIRATOK

DEBRECENI SZEMLE. 1936 március—május. *Csűrös Ferenc: Erdélyi színészek Debrecenben.* Először 1796 őszén jelentek meg hivattasos színészek Debrecenben, a budai Kelemen László-féle társulat egy töredéke. A Fejérlő fogadó szekérszínjében játszottak és meglehetősen rossz emlékeket hagytak hátra a debrecenieknél. 1798-ban br. Wesselényi Miklós erdélyi színjátszó társasága játszik ugyanott aug. 11—19-ig. Az első estén Kotzebue „A szerelem gyermeke“ című érzékeny játékokat adták. Ennek emlékét őrzi az első fennmaradt debreceni színlap a Nemzeti Múzeumban. Többi darabjuk is idegen szerzőktől való. Fennmaradt Wesselényinek Szombathy István debreceni főbíróval kötött szerződése e vendégszínházakra vonatkozóan. 1799-ben újra játszanak az erdélyiek Debrecenben, s ekkor már 106 előadást tartanak.

ELET. 1936. 17. sz. *Gáldi László: Katolikus színjátszás felé.* A Missa Sollemnis, Az Úr katonái és a Szent Johanna sikerei különösen időszerűvé avatták a színpad és a katolicizmus viszonyának kérdését. Franciaországban újabban több középkori misztériumjátékokat elevenítettek fel szabadtéri előadásban. Különösen Gustave Cohen, a középkori színpad kiváló ismerője támogatja közreműködésével ezeket a kísérleteket. Talán a színházi műsor katolikus szellemű újjáformálódásának jelei ezek.

ESZTÉTIKAI SZEMLE. 1936. 1. sz. *Krampol Miklós: Film és művészet. II.* Az előző számban megindult hosszabb tanulmány folytatása. Vizsgálja a filmrendező alkotótevékenységét, a film és a többi művészet viszonyát, a film művészfilozófiai helyét és jelentőségét, végül a mozgókép kifejezési határait. — *Prahács Margit: Szöveg és zene.* Az Operaház ujdonságával, az Azrával kapcsolatban a szöveg és zene kapcsolatára világít rá és keresi azokat az ideális lehetőségeket, amelyek

a szöveget és a zenét művészi egységbe olvaszthatják. — 1936. 2. sz. *Németh Antal dr.: A Nemzeti Színház 1936—37. évi programja.* Megvilágítja azokat a szempontokat, amelyek a műsor összeállításában vezették és részletesen ismerteti az új színházi évben színrekerülő darabokat. — *Krampol Miklós: Film és művészet. III.* Az előző két számban folytatólagosan közölt tanulmány befejező része bibliográfiával.

HELIKON. 1936. 6. sz. *Kemény János: Maugham búcsúja a színpadtól.* Maugham drámai munkásságának rövid méltatása után a Tauchnitz kiadás nemrég megjelent hatodik kötetét bevezető előszó fordítását adja, amelyben a nagy angol író bejelenti, hogy drámáinak hatodik kötetével befejezettek tekinti drámairói működését és búcsút vesz a színpadtól. Ez az előszó a személyi vonatkozásokon kívül mély gondolatokat tartalmaz a mai realista próza-drámáról, amelynek Maugham közeli halálát jósolja.

IRODALOMTÖRTÉNET. 1936. 3—4. sz. *Perényi József: Tardos Viktor drámái.* Tardos (Krenner) Viktor eredetileg festőművész volt. Ő festette többek között a Vigszínház mennyezetének freskóját, a Vigszínház függönyének képét és a prágai új színház mennyezetképét is. Drámái közül csak egy került színre 1903 május 22-én a Nemzeti Színházban: *Néro anyja.* Ezt az 5 felvonásos tragédiát hatszor játszották Jászai Marival a főszerepben.

KATOLIKUS SZEMLE. 1936. 7. sz. *Eröss Alfréd: Az ember tragédiájának vallásbölcseleti problémája.* A darab „kerete” nem választható el az u. n. történeti színektől. Az álomképeket helytelenül nevezik történeti képeknek. A Tragédia nem történetfilozófiai elmélkedés. Az álomképek ördögi álomképek, Lucifer célját szolgáló példák. Az utolsó mondat szervesen kapcsolódik a darabhoz. A Tragédia legtöbb félremagyarázásának oka abban rejlik, hogy mindig fausti eszméből kiindulva magyarázzák.

LATHATÁR. 1936. 1—2. sz. *Muhoray Elemér: Az énekes madár lelke.* Tamási Aron Énekes madár című népi játéka utat és kaput nyitott az önálló magyar szellemkultúrából fakadó színpadirodalomnak. A tanulmány folyamán ennek az úttörő munkának a körülményei és jelentősége nyernek megvilágítást.

MAGYAR IPARMŰVÉSZELET. 1936. 5—6. sz. *Jaschik Almos: A „Roninok kincsenek” színpadképei.* A cikk írója kifejti azokat a szempontokat, amelyek őt a darab díszleteinek és ruháinak tervezésében vezették. Majd a vetített díszlet előnyeit sorolja fel a keretléces vászonfal-díszlettel szemben. Tájékoztat a vetített díszlet-diapozitívek készítéséről. Illusztrációban közli a „Roninok kincse” nemzeti színházi előadásának előfüggönyét, három díszletképét és a jelmezekhez készült nyolc darab rajzot.

MAGYAR IRÁS. 1936. 3. sz. *Szombathy Viktor: A szlovenszói magyar színészet 1936 elején.* A vidéki színpadokon nagy nehézségekkel kell a „kisebbségi színészetnek” megküzdenie. Ahány színpad annyiféle méret. Nem alkalmazhatók egységes díszletek. A zenekari árok vagy hiányzik, vagy szűk és kényelmetlen. Legkisebb a komáromi színpad, pedig itt egy hónapig játszanak magyar színészek. A műsorról hi-

ányzanak a helyi szerzők. Az igazgatók csak márkázott írókat mernek színrehozni. A kulturális szempont szinte teljesen hiányzik a műsor összeállításban. Túl sok az operett és a bohóság. A színház az állami támogatás tendenciózus szűkmarkúsága miatt teljesen ki van szolgáltatva a közönségnek. Hiányzik a színésziskola is. A vidéki színpadot a színészek csak ugródeszkanak használják és alig várják, hogy elkerüljenek onnan. 1936 elején Fodor László Érettségije aratta a legnagyobb sikert. Eredeti bemutató Borka Géza „Hajrá szenzáció” c. zenés vígjátéka volt, amelyet kétszer játszottak.

MAGYAR SZEMLE. 1936. (XVI. k.) 4. sz. *Bisztray Gyula: Nemzeti színházi esték.* Sorra veszi a Nemzeti Színház repertoárjának minden egyes darabját és helyzetképet rajzol. „Végleges mérleget felállítani még korai volna. Tény, hogy az eddigi előadások összege inkább egy kaleidoszkóp, semmint egy harmónikus színekép benyomását kelti.” — 1936. (XVII. k.) 3. sz. *Bisztray Gyula: A színházi év mérlege.* Részletes áttekintés a Nemzeti Színház utolsó és a magánszínházak valamennyi darabja felett. — 1936. (XVII. k.) 4. sz. *Kilián Zoltán: Rádiódráma — rádióopera.* A muzsika új költői új intézményeket keresnek: a filmet és a rádiót. Ezek közül a rádió a hang kizárólagos birodalma. „Színpada” korlátlan időben, térben és illúzió-lehetőségekben egyaránt. Itt a zene szakíthat az operai színpad törvényeivel és a hangversenyterem muzsikái dogmaival. Az egész drámai szerkezettan felbomlik a rádiózenedramában és inkább a novella és ballada formai felépítésével lesz rokon. — 1936. (XVIII. k.) 1. sz. *Hegedüs Adám: Őszinte kritika az angol színházokról.* Az angol közönség túlnyomó többsége elsősorban szórakozni jár a színházba. Drámaírói a társadalom legkülönbözőbb rétegeiből kerülnek ki. Sorra veszi és jellemzi a kiválóbb angol drámaírókat, különös tekintettel a Magyarországon bemutatott darabokra. — *Krampol Miklós: Filmélet a tavaszi és nyári évadban.* A szezonvég filmjeinek kritikája és a tudományos, illetve oktatófilmek értékeinek és hibáinak analízise.

NAPKELET. 1936. 3. sz. *Villani Lajos: A magyar film öt esztendeje.* Összefoglaló áttekintés a magyar film fejlődéséről a hangos korszaktól kezdve.

ORSZÁGUT. 1936. 4. sz. *Mátrai Betegh Béla: A szabadtéri játékok művészi értéke.* Az eddigi magyar kísérleteket szemügyre véve, azokban kevés művészi érték fedezhető fel. A szabadtéri játékok Magyarországon nem cél, hanem csak eszköz egyes városok idegenforgalmának fellendítéséhez. De a műfaj is művésztelen. A dráma zártságot kíván s ez nem megy össze a szabadterrel. „A határtalan természet csak határtalan cselekmények számára lehet keret, de semmiképen írói munka számára.”

PASZTORTÜZ. 1936. 11. sz. *Bárdos Artúr: Napoleon és a színház.* Napoleon és Talma kapcsolatának érintése után azokról az alkalmakról emlékezik meg, amikor Napoleon politikai eszközül használta fel a színházat. Sok színészi hajlam volt benne, olyan egyéniség volt, aki az életet is színpadnak nézte.

PROTESTÁNS SZEMLE. 1936. 4. sz. *Vajthó László: A Nemzeti*

Színház feladatai. Kevés a klasszikus előadás a Nemzeti Színház műsorán és a darabok kiválasztása ötletszerű. Ajánlatos volna a klasszikus előadásokat szorosabban összekapcsolni az ifjúsági előadásokkal. A Nemzeti Színháznak nem feladata, hogy az újdonságok terén versenyre keljen a magánszínházakkal.

SZÉPSZÓ. 1936. 1. sz. I. P.: *Németh Antal könyve.* A névtelen szerző plágiummal vádolja Németh Antal dr-t A színjátszás esztétikájának vázlata c. 1929-ben megjelent doktori értekezésével kapcsolatban. Azonosságot igyekszik kimutatni Németh Antal tanulmánya és L. Kjerbüll-Petersen Die Schauspielkunst c. munkája között.